

Спірохетоз кролів

Treponematosi and its influence on the rabbit breeding

М. П. Прус,
д-р вет. наук.,
НУБіП України,
Ю. В. Дуда,
Р. С. Шевчик,
Л. В. Корейба,
кандидати вет.
наук, ДДЕАУ

Одним із стримуючих факторів інтенсивного розвитку кролівництва в Україні є низький рівень виходу кроленят та їхньої збереженості. Схильність до захворювання, особливо маточного поголів'я, зумовлена головню зниженою резистентністю організму кролів, яка обумовлена кількістю окролів на рік, умовами утримання, годівлі та складу раціону. Одним із найбільш поширених захворювань як на великих, так і на малих приватних кролефермах Дніпропетровської, Запорізької та Черкаської областей, є спірохетоз кролів.

Спірохетоз встановлений у низці кролівницьких господарств європейських держав, Америки та Азії, де спостерігаються епізоотії з великим відсотком захворюваності (до 90%). До завезення кролів з-за кордону ця хвороба на території України тривалий час не реєструвалася, спалах спірохетозу в кролегосподарствах країни, за нашими даними, відбувся впродовж 2016–2019 років.

Викидні та народження неповноцінних кроленят, неплідність у самок за спірохетозу може призводити до значних збитків у кролівництві.

У кроликів це захворювання вперше описано у 1912 році, коли був встановлений збудник *Treponema cuniculi* (*Spirochaeta cuniculi*).

Спірохетоз описувався під різними назвами: «спонтанний спірохетоз кроликів», «сифіліс кроликів», «заразна статева хвороба кроликів».

Кроляча спірохета зовні дуже схожа на *Treponema pallida* – збудника сифілісу людини, однак вона патогенна тільки для зайців і кроликів. Це ниткоподібний спіралеподібний паразит завдовжки від 7 до 30 мкм (рис. 1).

Зараження тварин відбувається під час статевого акту, але можливі випадки й позастатевого зараження, зокрема під час штучного осіменіння, під час народження, з молоком матері в процесі годування або за звичайного контакту.

Хвороба має хронічний перебіг і триває місяцями, а іноді й роками. Нерідкі випадки, коли ознаки хвороби на деякий час зникають, а потім знову з'являються. У перебігу хвороби спостерігають періоди поліпшення й погіршення, хвороба особливо помітно загострюється восени та взимку.

Збудник здебільшого локалізується на слизовій оболонці статевих шляхів та дистальній частині прямої кишки гризунів і призводить до їхнього запалення, що триває декілька місяців. У кролів та кролематок хвороба зазвичай починається з легкої гіперемії й набряку препуція або соромітних губ, рідше з почервоніння слизової оболонки кінцевої частини прямої кишки. Із статевої щілини й препуція виділяється серозно-катаральний слизовий ексудат, що містить спірохети. Дещо пізніше на слизових оболонках статевих органів у хворих кролів утворюються дрібні вузлики величиною від макового до просяного зерна, які надалі перетворюються на виразки, що легко кровоточать. Зливаючись між собою, вони утворюють великі виразки, вкриті бурими кірочками. За подальшого розвитку хвороби в кролів запалення часто поширюються на прилеглі ділянки шкіри, унаслідок чого запалені ділянки набувають червоно-синюшного забарвлення, стають набряклими, утворюються великі товсті кірочки. Інкубаційний період триває 3–4 тижні, але може змінюватися залежно від місця первинного проникнення збудника від 5 до 16 тижнів.

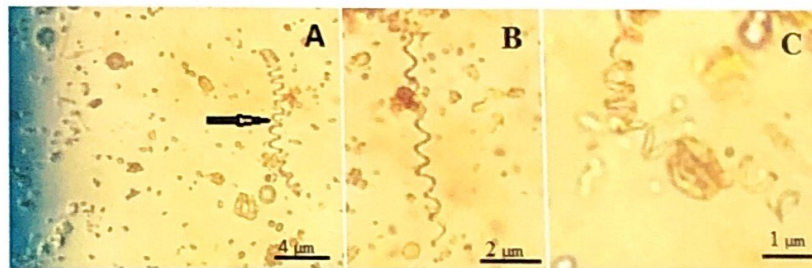
Отже, кролі, хворі на спірохетоз, можуть залишатися без симптомів упродовж декількох місяців. Стрес або зниження імунітету можуть спровокувати появу захворювання. Ознаки хвороби найчастіше виявляють на слизовій оболонці зовнішніх статевих органів, у ділянці анального отвору й на прилеглих ділянках шкіри. Класична форма спірохетозу в самців починається почервонінням і набряком препуція (рис. 2). У уражених органів виділяється серозно-катаральний слизовий, іноді катарально-гнійний ексудат.

У кролематок класична форма, зазвичай, починається з легкої гіперемії й набряку соромітних губ з серозно-катаральними чи катарально-гнійними виділеннями з статевої щілини. Запальний процес може поширитись углиб краніальної частини піхви або на слизову оболонку

прямої кишки й ануса (рис. 3). Крім того, він може захопити й частину шкіри, що вкрита волоссям. У цьому разі в ділянці задньої частини тулуба, поблизу статевих органів і ануса, а також навколо рота, носа, очей, вух з'являються сірувато-жовті утворення завбільшки від головки шпильки до горошиний більші, після видалення яких залишаються облісїлі ділянки та садна. У результаті закривається статева щілина у самок і з'являється фімоз у самців. У хворих кролематок також може реєструватись метрит, аборт, народження мертвих плодів чи загибель новонароджених кроленят.

Кролематки, хворі на спірохетоз, не допускають до себе кролів, а у хворих самців не проявляються статеві рефлекси, й вони відмовляються від парування.

Протягом останніх років атипова форма захворювання спо-

Рис. 1. *Treponema cuniculi* (А – збільшення × 100; В – збільшення × 200; С – збільшення × 400)

Рис. 2. Постит у кролів (почервоніння й набряк препуція)

стерігається у 15% уражених кролів, у яких клінічні ознаки проявляються лише в ділянці лицевого черепа у вигляді блефариту (рис. 4).

Хворі тварини є непридатними для відтворення, що призводить до економічних збитків у господарствах.

З лікувальною метою усім хворим та з підозрою на захворювання кролям 2–4 рази з інтервалом 7 діб внутрішньом'язово вводять пеніцилін G (біцилін-3) 30 000–40 000 МО/кг.

З метою профілактики захворювання у кролів необхідно:

- ◆ підтримувати їхні клітки, обладнання та весь інвентар у чистому стані й регулярно проводити дезінфекцію;
- ◆ не допускати хворих тварин у благополучні щодо спірохетозу розплідники шляхом закупівлі кролів у неблагополучних господарствах;

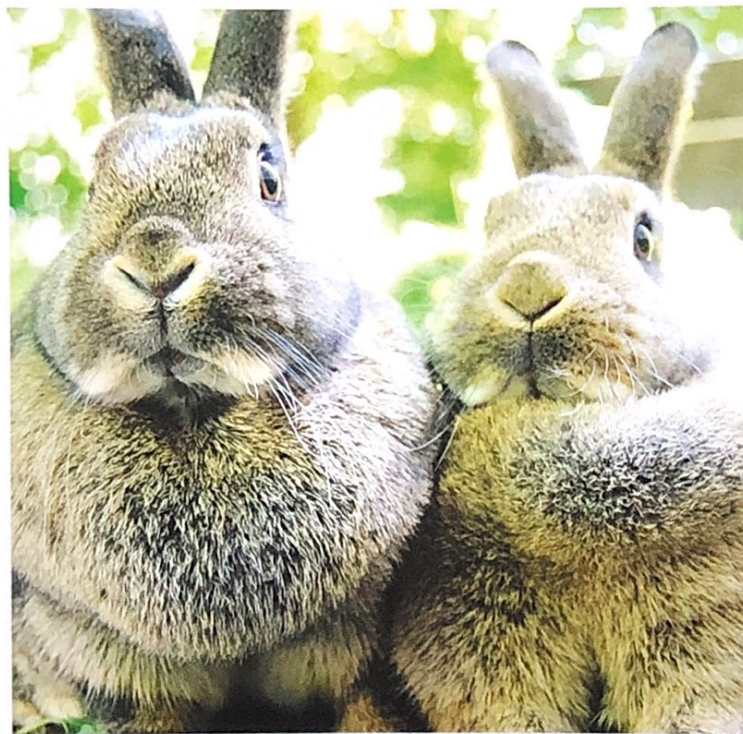

Рис. 3. набряклість соромітних губ та слизової оболонки ануса

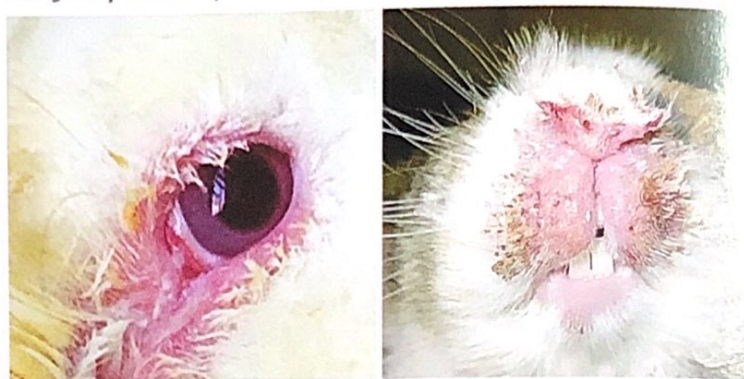

Рис. 4. Блефарит і сірувато-жовті утворення навколо носа

- ◆ проводити огляд усього поголів'я тварин, що надійшли в господарство під час карантину.

Перед кожним паруванням оглядають зовнішні статеві органи самців та самок і виявлених хворих тварин до парування не допускають.

Усіх хворих чи з підозрою на зараження кролів ізолюють, піддають лікуванню й через чотири тижні, за відсутності ознак хвороби, їх вважають здоровими.

Клітки хворих тварин кожні п'ять діб обробляють 2%-вим розчином формаліну, розчином їдкого натру, а також 3%-вим розчином лізолу. Приміщення механічно очищають і знезаражують 5%-м розчином формальдегіду або 3%-вим розчином лізолу.

М'ясо, шкурки й пух хворих кролів ніяким обмеженням не підлягають.

